

Eğitim Kurumlarında Kaliteleşme Çabalarının Globalleşme Süreci

Zeki Borcekli

Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Yöneticisi

zekiborcekli36@hotmail.com, ORCID:0000-0003-2435-07520

Özet

Globalleşmeyle bilgi ve teknik aktarımının kolaylaşması, ulusların öğretim anlayışlarında da değişimlere neden olmuştur. Özellikle 1970'lerin sonu ve 1980'lerin başındaki iktisadî krizlerin ardından öğretimde devamlı gelişimi destekleyen reformlar yapılmış, öğrenciyi bilgi hamalı yapan ağır yaklaşımlar yerine, stratejik öğrenme yöntemlerinin düzenlenmesi yoluna gidilmiştir. Bu durum eğitim kurumlarında kalite anlayışının ortaya çıkış koşullarını beraberinde getirmiştir. Kalitelilik anlayışı global gelişmelere paralel şekilde ülkemizdeki eğitim kurumlarında da hızla yayılan yönetim modelidir. İlk şeklinde endüstriyel işletmelerde ortaya çıkmasına rağmen, günümüzde tüm sosyal iş ve işleyişlerde birer düzlem özelliği biçiminde uygulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Kurumları, Kalite Kavramı, Globalleşme

The Globalization Process of Quality Efforts in Educational Institutions

Abstract

The facilitation of the transfer of knowledge and technology through globalization has also caused changes in the educational understandings of nations. Especially after the economic crises of the late 1970s and early 1980s, reforms were made that supported continuous development in teaching, and instead of heavy approaches that made the student a porter of information, strategic learning methods were organized. This situation has brought with it the conditions for the emergence of an understanding of quality in educational

institutions. The understanding of quality is a management model that is spreading rapidly in educational institutions in our country in parallel with global developments. Although it first appeared in industrial enterprises, today it is applied in the form of a plane feature in all social work and operations.

Key Words: Educational Institutions, The Concept of Quality, Globalization

Giriş

Yaşadığımız çağda içinde bulunduğumuz dünyada herşey değişim hâindedir, evreni yöneten yasalar sabit ve değişmez değildir. Çevremiz, devamlı yeniden yapılanmanın getirdiği değişim, belirsizlik ve istikrarsızlıkla kuşatılmış olgudur (Özden, 2008: 57).

Bu dönemlerde yeni ekonomi ve verimlilik paradigmasının oluştuğu tabir edilmektedir. Bu dönemlerin ana özelliği; emek istihsal paradigması yerine bilgi istihsal paradigmasının yerleşmiş olmasıdır.

Günümüzde el emeği azalmakta, beyaz yakalı işler artmakta, öğretime, çalışmaya ve kalkınmaya büyük masraflar yapılmaktadır (Tezcan, 2002: 2).

Toffler (1998: 33)'a göre; Örgütler ve ekonomiler yeniden yapılandırıldığı gibi, malûmatın ve onu iletmekte kullanılmakta olan sembollerin istihsal ve dağıtımını da bütünüyle yeniden örgütlenmektedir.

Bu yeni yapılanma çerçevesinde toplanan veriler, çok yönlü şekilde biribirleriyle ilişkilendirilip enformasyon hâline gelerek zenginlik yaratma için en gerekli kaynak niteliğini kazanmaktadır.

Böylece ham madde, emek, zaman, mekân, sermaye ve öteki girdilere olan ihtiyacı azalttığı için malûmat, herşeyi ikame etmekte, ileri ekonominin merkezi kaynağı hâline gelmekte ve gerçekleştikçe de kıymeti hızla artmaktadır.

Bunun doğal sonucu şeklinde, globalleşme, bilgi toplulukları bakımından önemli gerçek şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bilgi teknolojilerinin sınır tanımaz özelliği, geleneksel yapıları çözmekte ve bireysel yaşantıyı merkezileştirmektedir.

Çok merkezlilik ulus devletleri sosyal ve siyasal bağlamda kuşatmaktadır. açıdan bakıldığında bilgi topluluklarının global topluluklar olduğunu söyleyebiliriz (Meder, 2001: 73).

Globalleşme yeni uluslar aşırı birey toplulukları yaratarak, birbirinin yüzünü dahi görmeyen topluluklar arasında paylaşım duygularını olası kılmaktadır (Drucker, 1994: 263).

Eğitim Kurumlarında Kalite Anlayışının Gelişimi

İnsanlık tarihi geçmişten günümüze kadar üç önemli aşamadan geçmiş, üç önemli devrim yaşamış ve dönüşüme uğramıştır. Bunlardan ilki olan tarım devrimiyle, birey, yerleşik düzene geçmiş, istihsal aracı olan toprağın mülkiyeti üzerine kurulu toprak ağalığı yönetimini devam ettirme anlayışı egemenliğini sürdürmüştür.

Yapılanma, sonuçta Sanayi Devrimi teknolojisiyle değişime uğramıştır (Kongar, 2001: 36-37).

Sanayileşme, 18. yy İngiltere’inde, aralarında iplik eğirme makineleri ve buhar makinelerinin de olduğu, birtakım karmakarışık teknolojik değişimlerle başlamış ve topluluklar için geri dönüşü olmayan yol şeklini almıştır (Giddens, 2000: 58).

Bugünse dünya, iki yüz elli yıllık Sanayi Devri’nden geçerek yepyeni çağa adım atmıştır. Değişme olgusunun, hızının ve yoğunluğunun tüm yerküreyi sardığı çağda, gelişme-az gelişme sorununun önemi yana, bilgi toplulukta en merkezi yeri edinmiştir.

Durkheim’in işbölümü, Weber’in rasyonalizasyon temalarıyla açıklamaya çalıştıkları dönem, tarım ve sanayi devirlerinin bir çok ana özelliğinden farklılaşmış ve yeni yaşamsal pratikler geliştirmiştir (Meder, 2001: 72-73).

Bu devri, Fritz Machlup bilgi ekonomisi, Ralph Dahrendorf postkapitalizm, Amitai Etzioni, Post modern, Peter F. Drucker Post Business Society, Masuda ve Porat İformation Society (Bilgi Topluluğu) biçiminde tanımlamışlardır (Kocacık, 2003: 3).

Konunun ilk kuramcılarında Daniel Bell ve Alain Touraine tarafındayse Sanayi Sonrası Topluluk şeklinde nitelendirilen dönem post modernizm tanımıyla açıklanabilir. Tanım henüz tam manasıyla oturmamıştır.

Lâkin tanım itibariyle dönemin belli özelliklerini açıklar. Buna göre post modernizm, klâsik modernizm anlayışı dışındaki çağdaş yaşam geleneğini kurma arayışıdır (Tezcan, 2002: 21).

Post modern dünya, düzensizliğin düzeninin egemen olduğu, kısaca, kaos teorisiyle açıklanabilen

dünyadır (Özden, 2008: 57).

Tezcan (2002: 4)'a göre, Bilgi Çağı bireyinin kimi ana özellikleri; tekdüze işler yerine malûmat, zekâ ve yaratıcılıklarını kullanabilecekleri işlerle uğraşan, yaptığı işlere eleştirel bakış açısı getirerek, en güç koşullarda yolunu çizebilen, devamlı değişen çevresel şartlara ayak uydurarak ve yeni ilişkiler kurarak, geleceği bütün incelikleriyle kavrayabilen kişiler olmalarıdır.

Bilgi Çağı'nda ideal birey özellikleri değişmiştir. Buna göre, ideal şekilde tanımlanabilen bireyin ilkin öğrenme hakkında bilgi ve beceri sahibi olması, kısacası bilgi sahibi olmanın dışında bilgiye ulaşma yollarını da bilmesi gerekmektedir (Erdoğan, 2005: 5).

Gelişmiş toplulukların, yani bilgi topluluklarının haiz olması gereken; yaratıcı, öğrenmeyi öğrenen, evrensel değerlere açık, bilgiyi üreten ve katılımcı, yeniliklere açık, yüksek teknolojiyi kullanabilen ve bilimsel düşünme becerilerine haiz birey modelidir (Okçu, 2008: 283).

Globalleşmeyle bilgi ve teknik aktarımının kolaylaşması, ulusların öğretim anlayışlarında da değişimlere neden olmuştur.

Özelikle 1970'lerin sonu ve 1980'lerin başındaki iktisadî krizlerin ardından öğretimde devamlı gelişimi destekleyen reformlar yapılmış, öğrenciyi bilgi hamalı yapan ağır yaklaşımlar yerine, stratejik öğrenme yöntemlerinin düzenlenmesi yoluna gidilmiştir (Özel ve Bayındır, 2010: 10).

Klasik öğretim anlayışı, Bilgi Çağı'nda yerini post modern öğretim anlayışına bırakmış bulunmaktadır.

Zira öğretim, günümüz hızlı değişme süreci dâhilinde yeni gereksinimlerin karşılanmasında ve farklılaşan değerlerin yönetilmesinde kendisinden çok şey beklenen kurumların başında gelmektedir. dönem öğretimi, bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler görüşü çerçevesinde ulusallığı aşp, global biçimde şekillenmiş öğretim anlayışdır (Erdoğan, 2003: 55).

Malûmatın tek yönlü şeklinde üretilip dağıtıldığı öğretim ve kurum modelleri, Sanayi Devri'ne özgü, ekonominin ihtiyaç duyduğu işgücünü yetiştiren geleneksel kurum modelleridir (Şişman, 2006: 299).

Oysa çağcıl -post modern- öğretim ve kurum, malûmatın birlikte ve devamlı üretildiği yaşama alanı şeklinde düşünölmektedir (Turan, 2006: 313). Bu anlamda, geleceğin kurumlarının tüm dünya öğrencilerine açık, dâhilinde her türlü kaynağın bulunduğu büyük kütüphaneler gibi olacağı şimdiden öngörülmektedir (Erdoğan, 2003: 55).

Böyle kurumda öğretim gören, yani okuryazar sayılan birey tanımı da değişmiştir. Okuma, yazma ve aritmetik bilen kişi öğretimli birey olabilir lâkin o aynı zamanda ana bilgisayar becerilerine sahip, çok değişik deneyler dâhilinde bulunan, bireysel ve grup çalışmalarına yatkın, devamlı öğrenen kişidir (Tezcan, 2002: 5-8).

Buna bağlı şeklinde, günümüzde sanayi ve başka istihsal sektörlerinde kaliteye erişmek için kullanılmakta olan ileri teknolojiler, Bilgi Çağı'na yaraşır işgücünü talep etmektedir.

Talebin karşılanması eğitim-öğretim alanında da çalışmaların kalitelilik anlayışı çerçevesinde gerçekleştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu yönden öğretim kalitesi ilkin üzerinde durulması gereken konuların başında gelmektedir (Ensari, 2003: 63).

Kaliteleşme Çabalarının Globalleşme Süreci

Ürün kalitesinin kontrolüne ağırlık veren İl Koordinasyon Kurulu (İKK), özellikle 2. Dünya Savaşı sonrasında İstatistiksel Vetire Kontrolü (İSK) yönünde gelişmiş, ancak, istihsal vetirelerinin karmakarışık hâle gelmesi muayeneciler ve karar alanlar arasında eşgüdüm ve geri besleme mekanizmalarının doğmasını zorunluluk hâline getirmiştir.

Bunun sonucunda kalitelilik itimadı ve toptan kalitelilik yönetimi anlayışı ve aşamasına geçilmiştir (Kumbasar, 2009: 17).

Kalitelilik itimadı, kalitelilik için konulan standartlara uyum ve mâl ya da hizmetin kalitelilik yönünden tüm beklentileri karşılamaını sağlayan planlı ve düzlemlî çabalardır.

Daha sonraki yıllarda bitmiş ürünün muayeneye tabi tutulması yerine, kontrolüne gerek kalmayacak biçimde istihsal düzleminin güvence altına alınması düşüncesi gelişerek, Kalitelilik Güvence Düzlemleri ortaya çıkmıştır.

Bu düzlem üst yönetim ve tüm çalışanların katılımının gerçekleştirilmesiyle yüzde 100 müşteri tatminini hedefleyen TKY'nin gelişmesine yol açmıştır (Halim, 2000: 69).

Kalitelilik itimadıyla amaç, Philip B. Crosby'nin de tabir ettiği gibi sıfır hatadır. Kalitelilik itimadında sorumluluk kalitelilik kontrolünü gerçekleştiren gözetmenin değil, uzman ekibin/takımındır (Ensari, 2003: 8).

Eğitim Kurumlarında Kaliteleşme Çabalarının Globalleşme Süreci

Kalitelilik itimadı, kalitelilik yönetiminin uygulanabilmesi için gerekli araçtır. Tanımlanmış politika, işlem, görev ve sorumlulukları içerir. Bunlar toplanarak prosedürler oluşturulur. Prosedürlerin araya getirilmesiyle de kalitelilik el kitabı oluşturulur.

Kuruluşun yapısı, kaynakları, işlemleri ve prosedürleri kalitelilik el kitabında ayrıntılı biçimde açıklanır. Bu açıdan, kalitelilik el kitabı için kalitelilik yönetiminin kalbi benzetmesi de yapılabilir (Tüzün, 1994: 51).

Mal ve hizmet üreten kurumlar arasında giderek yaygınlaşan ISO 9000 belgesi alma yolundaki çabalara Öğretim kuruluşlarında da rastlanmaktadır. Ancak, Öğretim kuruluşları bakımından Malcolm Baldrige Kalitelilik Programı'nın daha kapsamlı kıstaslar içeren kalitelilik itimadı düzlemi olduğu söylenebilir (Şişman ve Turan, 2002: 44-45).

Ayrıca şu da unutulmamalıdır ki; tüketici isteklerindeki devamlı değişim, standartlarda da dinamizm oluşturur. Ishikawa konuda, standartlarda ve mevzuatta altı ayda değişiklik yapılmıyorsa o standartların kullanılmıyor olduğunu belirtmektedir (Halim, 2000: 64).

Kuruluş yönetiminin kalitelilik politikasını belirlemesi ve yönetilmesidir. Vetire stratejik planlama, kaynakların belirlenmesi, kalitelilik planlaması, kalitelilik uygulamaları gibi alt vetireleri kapsamaktadır.

Öğretim bakımından bakıldığında kurumda kalitelilik yönetimi söz konusu olduğunda kurum ve öğretimin amaç, misyon ve vizyonunun belirlenmesi, güçlü ve zayıf yönlerinin ortaya çıkarılması, uzun vadeli stratejik planların yapılması, uygulanımı, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi gibi vetireleri kapsamaktadır (Şişman ve Turan, 2002: 52).

Sonuç

Bireylerde ve toplumlarda davranım değiştirme süreci şeklinde tanımlanabilen öğretim, bireyin topluluk standartlarını, inançlarını, kültürünü ve yaşam yollarını kazanmasında yetkin tüm sosyal vetireleri kaplar.

Birey eğitim yoluyla topluluk dâhilinde kıymeti olan yetenek, yöneliş, tutum ve başka davranım biçimlerini geliştirir. Öğretim yoluyla bireyin sosyal yeterlik ve bireysel gelişimi sağlanır.

Bunun yanı sıra eğitimin topluluksal işlevi de vardır; her topluluk ilkin yaşama koşullarını devamlı yenileme ihtiyacı dâhilindedir. Öğretimse yenileme işlevini gören araçtır. Dolayısı ile öğretimin durağan olmaktan ziyade devamlı gelişim içerisinde bulunması gerekmektedir.

Nitekim son çeyrek yüz yıldaki teknik devrimi, başta öğretim düzlemleri olmak üzere, öğretime yönelik tüm varsayımları alt üst etmiş; eğitim-öğretim yöntemleri de dâhil olmak üzere, eğitim politikaları ve öğretim yönetimine yönelik yeni model arayışlarını gündeme getirmiştir.

Bunun ana nedeni; değişme olgusunun, hızının ve yoğunluğunun tüm dünyayı sardığı ve malûmatın toplulukta en merkezi yeri edindiği çağımızda, ideal birey özelliklerinin de değişmiş olmasıdır.

Malûmatın önem kazanması, malûmatın üretildiği, dağıtıldığı kaynaklardan biri olan öğretim kuruluşlarının yapısını, işleyişini, yönetimini, programlarını kısacası öğretim örgütünün bütünüünün sorumluluklarını önemli ölçüde arttırmaktadır.

Öğretim örgütleri topluluğun yenileşmesine öncülük etme olgunundadır. Çünkü öğretim örgütleri çıktıkları yoluyla başka düzlemleri de etkileme şansına sahiptir.

Kaynakça

Akbulut Taş, M. (2004). Öğretimde Toptan Kalitelilik Yönetim Anlayışına Göre Hizmet İçi Öğretime Katılan Eğitimci Ve Yöneticilerin İş Motivasyonuna İlişkin Olgu Ve Görüşlerinin Araştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Arabacı, İ. B. (2005). Müfredat Laboratuvar Kurumlarında Strateji Belirleme Ve Seçimi Uygulanımlarının Değerlendirilmesi, Malatya İli Örneği. İnönü Üniversitesi Öğretim Fakültesi Dergisi, Sayı: 10, 3-15.

Atak, M. (2005). Örgütlerde Resmi Olmayan İletişimin Yeri Ve Önemi. Havacılık ve Uzay Teknolojileri Dergisi, Sayı: 2, 59-67.

Ataman, G. (2002). Takım Çalışması: Mobil İletişim Sektöründe Örnek Olay İncelemesi. İstanbul Kültür Üniversitesi Dergisi, Sayı: 2, 87-96.

Balcı, A. (2006). Yeni Paradigmalar Işığında Türkiye Öğretim Düzlemi'nin Örgütlenmesi Ve Yönetimi. Türk Öğretim Düzleminde Yeni Paradigma Arayışları Bildiriler Kitabı, (4-5 Kasım 2006, Ankara). 249-267.

Baskan, G. A. ve Aydın, A. (2000). Öğretim Düzleminde İnsan Unsuru ve Toptan Kalitelilik Yönetimi Anlayışı. Hacettepe Üniversitesi Öğretim Fakültesi Dergisi, Sayı: 18, 51-55.

Başaran, İ. E. (1998). Örgütsel Davranım. Ankara: A.Ü. Öğretim Fakültesi Yayınları.

Can, H. (1992). Organizasyon ve Yönetim. (2. Baskı). Ankara: Adım Yay.

Coombs, P. H. (1973). Öğretim Planlaması Nedir? Ankara: MEB Yayınları.

Covey, S. (2005). yetkin İnsanların Yedi Alışkanlığı. (28. Baskı). İstanbul: Varlık Yayınları.

Çakıl, R. Z. (2006). Öğretimde Toptan Kalitelilik Yönetimi - İstanbul İlçe Millî Öğretim Müdürlerinin Öğretimde Kaliteliliği Algılayış Düzeyleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demir, K. (2003). Öğretimde Toptan Kalitelilik Yönetimine Geçiş. (Ed. Elma, C. ve Demir, K.). Ankara: Anı Yayıncılık. 135-163.

Demirtaş, A. (1992). Mesleki Ve Teknik Kurumlarda Görev Yapan Eğitimcilerin Yönetimsel Kararlara Katılmaları Hakkındaki Görüşleri. Hacettepe Üniversitesi Öğretim Fakültesi Dergisi, Sayı: 7, 71-78.

Dewey, J. (2008). Kurum ve Topluluk. Ankara: Pegem Akademi.

Doğan, S. (2003). Personel Güçlendirme. İstanbul: Düzlem Yayıncılık.

Dökmen, Ü. (2005). İletişim Çatışmaları ve Empati. (31. Baskı). İstanbul: Düzlem Yayıncılık.

Dökmen, Ü. (2009). Evrenle Uyumlaşma Süresince Varolmak, Gelişmek, Uzlaşmak. (12. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Ensari, H. (2003). 21.yy. Kurumları İçin Toptan Kalitelilik Yönetimi. (4. Baskı). İstanbul: Düzlem Yayıncılık.

Erdem, A. R. (1997). Yönetime Klasik Bilimsel Yaklaşımlar Ve Öğretim Yönetimine Etkisi. Pamukkale Üniversitesi Öğretim Fakültesi Dergisi. Sayı: 2. 91104.

Eren, E. (1989). Yönetim Psikolojisi. (3. Baskı). İstanbul: Yön Ajans.

- Ergit, Ş. (2000). Millî Öğretimle İlgili Mevzuat. İstanbul: MEB Basımevi.
- Eroğlu, F. (2000b). Davranım Bilimleri. (5. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Giddens, A. (2000). Sosyoloji. Ankara: Ayraç Yayınları.
- Glasser, W. (1999). Kurumda Kaliteli Öğretim. İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Gökçe, F. (1994). Öğretimde Denetimin Amaç Ve İlkeleri. Hacettepe Üniversitesi Öğretim Fakültesi Dergisi, Sayı: 10, 73-78.
- Gökçe, F. (2008). Değişmenin Tanımsal Modelleri Ve Değişme Süresince Öğretim Yöneticisinin Yeterlilikleri. Millî Öğretim Dergisi, Sayı: 177, 237-252.
- Haas, H. and Tamarkin, B. (2000). İnsan öncü Doğmaz. (2. Baskı). Ankara: Beyaz Yayınları.
- Işık H. ve Aypay A. (2004). Öğretimde Stratejik Plan Geliştirme Süresince Karşılaşılan Sorunlar: Çanakkale İlinde Yapılan İnceleme. Gazi Üniversitesi Öğretim Fakültesi Dergisi, Sayı:3, 349-363.
- İlknur Dilek ve Serhat Yener, Toptan Kalitelilik Yönetimi Kültürü. İstanbul: İzal Yayıncılık.
- İnce, C. (2008). Toptan Kalitelilik Çerçevesinde İşgörenlerin Otel İşletmelerinden Memnuniyetleri Ve Sonuçları Üzerine Nevşehir Yöresindeki 4 Ve 5 Yıldızlı Otel İşletmelerinde Çalışma. III. Balıkesir Ulusal Kongresi Bildiriler Kitabı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karyağdı, N. (2001). Toptan Kalitelilik Yönetimi ve Türk Vergi İdaresi. Ankara: ASO Yayınları.
- Kaya, Y. K. (2009). İnsan Yetiştirme Düzenimiz. (5. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Kocacık, F. (2003). Bilgi Topluluğu ve Türkiye. C. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 27, 1-10.
- Kongar, E. (2001). Global Terör ve Türkiye. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kumbasar, C. (2009). Kalitelilik Yönetim Düzlemi. İstanbul: Ares Kitap.
- Langford, D. P. and Cleary B. A. (1999). Öğretimde Kalitelilik Yönetimi. İstanbul: Kalder Yayınları.
- Marmara Üniversitesi. (2007). Stratejik Plan Hazırlama Kılavuzu. İstanbul: MÜ Yayınları.
- Millî Öğretim Bakanlığı (MEB). (1999). Toptan Kalitelilik Yönetimi Uygulanım Yönergesi. 2506 Sayılı Tebliğler Dergisi, (Kasım 1999).
- Millî Öğretim Bakanlığı (MEB). (2007). Öğretimde Kalitelilik Ödülü El Kitabı. Ankara: MEB

Yayınları.

Okçu, V. (2008). Öğretimde Toptan Kalitelilik Yönetiminin Uygulanımı. Millî Öğretim Dergisi, Sayı: 179, 283-292.

Öneren, M. (2008). İşletmelerde Öğrenen Örgütler Yaklaşımı. ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:7, 163-178.

Özdemir, S. (2007). Globalleşme Süresince Refah Devleti. (2. Baskı). İstanbul: İTO Yayınları.

Özdemir, S. M. (2007). Öğretim Vetirelerinde Toptan Kalitelilik İlkelerinin Uygulanımının Öğrencilerin Tutumlarına Ve Başarmalarına Etkisi. Kastamonu Öğretim Dergisi, Cilt: 15, No: 2, 523-536.

Özden, Y. (2008). Öğretimde Yeni Değerler, Öğretimde Dönüşüm. (7. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Sözmen, E. Y. (2004). Öğretimde Kalitelilik Yaklaşımları. Standard Dergisi, Sayı: 516. (Aralık).

Şahin, İ. (2006a). İlköğretim Müfredat Laboratuvar Kurumlarında Yönetim Süreci. Ege Öğretim Dergisi, 7 (2), 1-25.

Şen, H. Ş. ve Erişen, Y. (2002). Eğitimci Yetiştiren Kurumlarda Öğretim Elemanlarının yetkin Eğitimci Özellikleri. Gazi Öğretim Fakültesi Dergisi, Sayı: 1, 99-116.

Şimşek, M. (2002). Toptan Kalitelilik Yönetiminde Başarmanın Anahtarı İnsan Faktörü. İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılığı.

Şimşek, Ş. (1996). Yönetim ve Organizasyon. (2. Baskı). Konya: Damla Matbaacılık.

Şişman, M. ve Turan, S. (2002). Öğretimde Toptan Kalitelilik Yönetimi. (2. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.

Taş, H. (2002). Yaratıcı Örgüt Kültürlerinin Oluşmasında Yönetim Vetirelerinin Yönetimi. Kuram ve Uygulamada Öğretim Yönetimi Dergisi, Sayı: 32, 532-555

Taş, Y. F. (2009). Toptan Kalitelilik Yönetimi Ve Stratejik Liderlik. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.

Tezcan, M. (1988). Öğretim Sosyolojisi. Ankara: Bilim Yayınları.

Töremen, F. (2001). Öğrenen Kurum. Ankara: Nobel Yayın-Dağıtım.

Turan, S. (2006). Yarınların Türkiye'si İçin Kurumu Yeniden Tasarlamak Ve Düşünmek. Türk Öğretim Düzleminde Yeni Paradigma Arayışları Bildiriler Kitabı. (4-5 Kasım 2006, Ankara). 307-317.

Tüzün, B. (1994). Toptan Kalitelilik Yönetimi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi.

Yaşar, M. (2003). OrtaÖğretim kuruluş Yöneticilerinin Yönetimsel Uygulanımlarının Toptan Kalitelilik Bakımından Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yeşilbayır, S. (2007). Toptan Kalitelilik Yönetimi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi.

Yıldırım, H. A. (2002). Öğretimde Toptan Kalitelilik Yönetimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.